

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра біології та методики її викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Василь КОБИЛЬНИК

“01” вересня 2021 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Біологія та здоров'я лю-
дини. Географія)
спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
мова навчання українська

2021 рік

ВСТУП

Практика студентів є невід'ємною частиною процесу підготовки фахівців у закладі вищої освіти. Практика передбачає отримання здобувачами вищої освіти достатнього обсягу практичних вмінь і навичок роботи. З цією метою освітньо-професійними програмами та навчальними планами підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) передбачене безперервне практичне навчання студентів, починаючи з 1-го курсу і до 4-го. Терміни проведення практик визначені в навчальних планах.

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних у ЗВО знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Наскрізна програма практики складена на основі ОПП Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія) та навчальних планів для спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

ОПП Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія) передбачено наступні видів практик:

- Навчально-польова практика з ботаніки (морфологія та анатомія рослин) і зоології (безхребетні);
- Навчально-польова практика з ботаніки (систематика рослин) і зоології (хребетні);
- Навчальна психолого-педагогічна практика;
- Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика;
- Навчально-польова практика з географії;
- Виробнича педагогічна практика в закладі загальної середньої освіти.

Детальніше види практик та терміни їх проведення наведено у таблиці

№ п/п	Вид практики	Семестр	Кількість кредитів	Кількість тижнів
1.	Навчально-польова практика з ботаніки (морфологія та анатомія рослин) і зоології (безхребетні)	2	3	2
2.	Навчально-польова практика з ботаніки (систематика рослин) і зоології (хребетні)	4	3	2
	Навчальна психолого-педагогічна практика	3	3	2
	Навчальна ознайомлювальна педагогічна практика	6	3	2
	Навчально-польова практика з географії	8	3	2

	Виробнича педагогічна практика в закладі загальної середньої освіти	7	7,5	5
	Виробнича педагогічна практика в закладі загальної середньої освіти	8	7,5	5

НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВА ПРАКТИКА З БОТАНІКИ (МОРФОЛОГІЯ ТА АНАТОМІЯ РОСЛИН) І ЗООЛОГІЇ (БЕЗХРЕБЕТНІ)

Метою навчально-польової практики з ботаніки (морфологія та анатомія рослин) є ознайомлення студентів з видовим різноманіттям нижчих та вищих рослин, їх пристосуванням до певних екологічних умов; засвоєння методики біоморфологічного опису для визначення рослин, а також методики збору, фіксації та камеральної обробки польового матеріалу. Використовуючи біорізноманіття рослинного світу природних і культурних фітоценозів, вміти визначити і дати характеристику представникам екологічних груп і життєвих форм рослин.

Під час ботанічної екскурсії, користуючись гербарними зразками або живими рослинами, за допомогою визначника рослин, визначальних карток та атласів рослин, навчитися визначити рослини місцевої флори. Усі спостереження, а також навчальні екскурсії супроводжуються нотатками у польовому щоденнику.

Основні завдання навчальної польової практики:

1. Ознайомлення з основними методами збору, гербаризації, зберігання і визначення морфологічних ознак та біології рослин.
2. Ознайомлення з видовим різноманіттям рослин у природі, особливостями їх поширення і адаптивними пристосуваннями до зростання у різних умовах середовища.
3. Вивчення окремих рослин і отримання конкретних уявлень про основні життєві форми рослин, онтогенез, вікові та сезонні зміни, способи розмноження і розселення рослин, про розподіл їх в залежності від екологічних умов.
4. Складання ботанічного опису рослини та вміння визначати.
5. Засвоєння найпростіших способів консервування і колекціонування рослин.
6. Оволодіння навичками найпростіших флористичних та геоботанічних польових досліджень, спостережень за ростом, розвитком, цвітінням, запиленням і розмноженням рослин, відображення проведених спостережень в рисунках, схемах, таблицях та описах.
7. Ознайомлення з проблемами охорони рослинного світу, особливостями природно-заповідного фонду.

В результаті проходження практики студенти повинні:

знати: основні принципи і методики польових досліджень з морфології рослин та систематики; особливості популяційної структури; закономірності формування фітоценозів; охоронювані види регіону та їх значимість; видове різноманіття досліджуваних фітоценозів (ліс, луки, степ, скельно-кам'янисті

угруповання, прибережно-водні, водні) , культивовану, бур'янову флору, основні рідкісні угруповання регіону;

вміти: збирати, фіксувати ботанічні об'єкти, виготовляти колекції; визначати систематичні особливості рослин відповідно до правил з використанням визначників та атласів, розрізняти за основними ознаками представників головних родин та інших таксонів, визначати рослини до виду, вирізняти вікові стадії рослин, малювати діаграму квітки, шифрувати формулу квітки, користуватись довідковою літературою для визначення рослин; самостійно вести спостереження в природі, аналізувати та порівнювати матеріали власних спостережень і робити з них висновки;

набути навички: проведення польових флористичних та геоботанічних досліджень; феноспостережень; збору матеріалу та його фіксації; виготовлення ботанічних колекцій; визначення рослин різних таксономічних груп, оформлення результатів.

Метою практики із зоології (безхребетні) є ознайомлення студентів з видовим різноманіттям безхребетних тварин, їх пристосуванням до певних екологічних умов; засвоєння методик опису для визначення безхребетних тварин, а також методик збору, фіксації та камеральної обробки польового матеріалу. Використовуючи біорізноманіття тваринного світу природних і культурних біотопів, вміти визначити і дати характеристику представникам екологічних груп і життєвих форм безхребетних тварин. Оволодіти методикою збору та формування ентомологічних колекцій.

Робоча програма вказує на необхідність проведення практики в місцевих та виїзних умовах, що важливо для вивчення особливостей фауни природних та антропогенно-змінених екосистемах Поділля, вивчення адвентивних видів, що акліматизувалися та інтродуцентів.

Під час зоологічних екскурсій, користуючись польовими визначниками, студенти повинні навчитися визначати безхребетних тварин місцевої фауни, а також здійснювати опис та характеристику основних процесів життєдіяльності (живлення, розмноження) безхребетних тварин; знати їх таксономічну приналежність, біноміальну назву та морфологічні діагностичні ознаки.

Проведення практики з зоології безхребетних на I курсі є невід'ємною складовою формування системи анатомо-морфологічних, систематичних та біологічних знань, яка необхідна студентам для усвідомленого сприйняття складових курсів: «Зоологія безхребетних», «Ентомологія», «Етологія», «Екологія тварин» та ін., які вивчаються на II, III, IV курсах та магістратурі. Знання, одержані на навчально-польовій практиці з зоології безхребетних, доцільно використовувати на інших видах польових практик.

Основні завдання навчально-польової практики:

1. Ознайомлення з видовим різноманіттям безхребетних тварин у природі, особливостями їх поширення і адаптивними пристосуваннями до проживання у різних умовах середовища.

Вивчення біології розмноження окремих видів безхребетних тварин, отримання конкретних уявлень про основні екологічні групи безхребетних тва-

рин різних класів, онтогенез, вікові та сезонні зміни, способи розмноження, розподіл їх в залежності від екологічних умов.

Оволодіння навичками найпростіших фауністичних польових досліджень безхребетних, відображення проведених спостережень в рисунках, схемах, таблицях та описах.

Оволодіння методиками відлову та збору безхребетних тварин та формування ентомологічних колекцій і вологих препаратів.

Ознайомлення з проблемами охорони тваринного світу, особливостями природнозаповідного фонду.

Згідно з вимогами програми навчально-польової практики студенти повинні:

знати: основні принципи і методики польових досліджень з зоології безхребетних; особливості популяційної структури; закономірності формування зооценозів; охоронювані види регіону та їх значимість; видове різноманіття досліджуваних зооценозів (ліс, луки, степ, скельно-кам'янисті угруповання, прибережно-водні, водні), шкідників сільськогосподарських, садових та лісових культур, основні рідкісні угруповання регіону. Знати 100 видів безхребетних тварин за колекційними ентомологічними зборами, їх назви українською мовою та латиною;

вміти: визначати систематичні особливості безхребетних тварин відповідно до правил з використанням визначників та атласів, розрізняти за основними ознаками представників головних родин та інших таксонів, визначати безхребетних тварин до виду, вирізняти життєві форми безхребетних тварин, малювати морфологічні особливості екогруп, користуватись довідковою літературою для визначення безхребетних тварин; виготовляти ентомологічні та малакологічні колекції; вологі мікропрепарати; самостійно вести спостереження в природі, здійснювати збір первинного матеріалу; аналізувати та порівнювати матеріали власних спостережень і робити з них висновки.

набути навички: проведення польових флористичних та геоботанічних досліджень, феноспостережень; збору матеріалу та його фіксації; виготовлення ботанічних колекцій; визначення рослин різних таксономічних груп, оформлення результатів. Організації та проведення польових фауністичних та популяційних досліджень; феноспостережень; збору матеріалу та його фіксації; визначення безхребетних тварин різних таксономічних груп, формування ентомологічних колекцій, оформлення результатів.

НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВА ПРАКТИКА З БОТАНІКИ (СИСТЕМАТИКА РОСЛИН) І ЗООЛОГІЇ (ХРЕБЕТНІ)

Метою навчально-польової практики з ботаніки (систематика рослин) (ЗМ I) є формування наукових уявлень студентів про таксономічну, синтаксономічну і структурну різноманітність рослинного покриву на території проходження практики (НПП «Подільські Товтри», Поділля або інших регіонів України); про закономірності змін таксономічного складу та структури рослинних угруповань залежно від умов середовища, зокрема під впливом діяльності людини. Крім того, метою практики є поглиблення і практичне застосування теоретичних знань, отриманих протягом вивчення курсів «Ботаніка» (Систематика рослин) в оволодінні базовими методами фітоценологічних досліджень, а також у розвитку і закріпленні навичок роботи з рослинними об'єктами в польових і камеральних умовах, що були отримані студентами під час навчальної практики з ботаніки на I курсі; ознайомлення студентів з видовим різноманіттям водоростей, грибів і лишайників та вищих рослин, їх пристосуванням до певних екологічних умов, засвоєння методик біоморфологічного опису для визначення рослин, а також методик збору, фіксації та камеральної обробки польового матеріалу. Усі спостереження, а також навчальні екскурсії супроводжуються нотатками у польовому щоденнику.

Отже, за час проходження практики студенти повинні вивчити назви та навчитися ідентифікувати у природі за діагностичними ознаками найпоширеніші та рідкісні види вищих рослин флори регіону, визначати таксономічну належність рослин, знати характерні ознаки провідних родин флори регіону; розпізнавати типові рослинні угруповання Поділля; оволодіти основами методики фітоценологічних досліджень.

Проведення практики з ботаніки (систематика рослин) на II курсі є невід'ємною ланкою формування системи анатомо-морфологічних, систематичних та біологічних знань, яка необхідна студентам для усвідомленого сприйняття складових курсів: «Систематика рослин», «Основи флористики», «Географія рослин і тварин», «Популяційна біологія рослин», «Флора України», «Фітоценологія» та ін., які вивчаються на III, IV курсах та магістратурі.

Водночас знання, одержані на навчально-польовій практиці з ботаніки (систематики рослин), доцільно використовувати на інших видах польових практик.

Метою практики із зоології (хребетних) (ЗМ II) є ознайомлення студентів з видовим різноманіттям хребетних тварин, їх пристосуванням до певних екологічних умов; засвоєння методик опису для визначення хребетних тварин, а також методик збору, фіксації та камеральної обробки польового матеріалу.

Використовуючи біорізноманіття тваринного світу природних і культурних біотопів, вміти визначити і дати характеристику представникам екологічних груп і життєвих форм тварин. Оволодіти методикою дослідження біології розмноження хребетних тварин та гніздування птахів.

Робоча програма вказує на необхідність проведення практики в місцевих та виїзних умовах, що важливо для вивчення особливостей фауни природних

та антропогенно-змінених екосистемах Поділля, вивчення адвентивних видів, що акліматизувалися та інтродуцентів.

Під час зоологічних екскурсій, користуючись польовими визначниками, студенти повинні навчитися визначати хребетних тварин місцевої фауни, а також здійснювати опис та характеристику основних процесів життєдіяльності (живлення, розмноження) хребетних тварин; знати їх таксономічну приналежність, біноміальну назву та морфологічні діагностичні ознаки.

Проведення практики з зоології хребетних на II курсі є невід'ємною складовою формування системи анатомо-морфологічних, систематичних та біологічних знань, яка необхідна студентам для усвідомленого сприйняття складових курсів: «Зоологія хребетних», «Іхтіологія», «Теріологія», «Орнітологія», «Етологія», «Екологія тварин» та ін., які вивчаються на III, IV курсах та магістратурі. Знання, одержані на навчально-польовій практиці з зоології хребетних, доцільно використовувати на інших видах польових практик.

Основні завдання навчально-польової практики:

1. Ознайомлення з основними методами збору, гербаризації, зберігання і визначення морфологічних ознак та біології рослин.

2. Ознайомлення з видовим різноманіттям рослин у природі, особливостями їх поширення і адаптивними пристосуваннями до зростання у різних умовах середовища.

3. Вивчення окремих рослин і отримання конкретних уявлень про основні життєві форми рослин, онтогенез, вікові та сезонні зміни, способи розмноження і розселення рослин, про розподіл їх в залежності від екологічних умов.

4. Складання ботанічного опису рослини та вміння її визначати.

5. Засвоєння методик гербаризації, фіксування і колекціонування рослин.

6. Оволодіння навичками флористичних та геоботанічних польових досліджень, спостережень за ростом, розвитком, цвітінням, запиленням і розмноженням рослин, відображення проведених спостережень в рисунках, схемах, таблицях та описах.

7. Ознайомлення з проблемами охорони рослинного світу, особливостями природно-заповідного фонду.

8. Ознайомлення з видовим різноманіттям хребетних тварин у природі, особливостями їх поширення і адаптивними пристосуваннями до проживання у різних умовах середовища.

9. Вивчення біології розмноження окремих видів хребетних тварин та птахів, отримання конкретних уявлень про основні екологічні групи хребетних тварин різних класів, онтогенез, вікові та сезонні зміни, способи розмноження, розподіл їх в залежності від екологічних умов.

10. Прижиттєві дослідження живлення хребетних тварин шляхом аналізу решток (пелетки, фекалії, кормові грудочки) та слідів життєдіяльності.

11. Оволодіння навичками найпростіших фауністичних польових досліджень, відображення проведених спостережень в рисунках, схемах, таблицях та описах.

12. Ознайомлення з проблемами охорони тваринного світу, особливостями природно-заповідного фонду.

Згідно з вимогами програми навчально-польової практики студенти повинні:

З н а т и : ЗМ-1. Основні принципи і методики польових досліджень з систематики та морфології рослин; особливості гербарної справи; особливості популяційної структури; закономірності формування фітоценозів; охоронювані види регіону та їх значимість; видове різноманіття досліджуваних фітоценозів (ліс, луки, степ, скельно-кам'яністі угруповання, прибережно-водні, водні), культивовану, бур'янову флору, основні рідкісні угруповання регіону. Знати 100 видів гербарних зразків вищих судинних рослин та 50 видів водоростей, грибів і лишайників, їх назви українською мовою та латиною.

ЗМ-2. Основні принципи і методики польових досліджень з зоології хребетних; особливості популяційної структури; закономірності формування зооценозів; охоронювані види регіону та їх значимість; видове різноманіття досліджуваних зооценозів (ліс, луки, степ, скельно-кам'яністі угруповання, прибережно-водні, водні), шкідників сільськогосподарських, садових та лісових культур, основні рідкісні угруповання регіону. Знати 50 видів хребетних тварин за колекційними зборами, їх назви українською мовою та латиною.

В м і т и : ЗМ-1. Збирати, фіксувати ботанічні об'єкти, виготовляти гербарні колекції; визначати систематичні особливості рослин відповідно до правил з використанням визначників та атласів, розрізняти за основними ознаками представників головних родин та інших таксонів рослин, визначати рослини до виду, вирізняти вікові стани рослин, малювати діаграму квітки, шифрувати формулу квітки, користуватись довідковою літературою для визначення рослин; самостійно вести спостереження в природі, аналізувати та порівнювати матеріали власних спостережень і робити з них висновки. Скласти опис рослинного угруповання і встановити його приналежність до певного класу рослинності за флористичною класифікацією (виконують робочі групи по троє-четверо студентів на ділянках з відомим для них видовим складом судинних рослин).

ЗМ-2. Визначати систематичні особливості хребетних тварин відповідно до правил з використанням визначників та атласів, розрізняти за основними ознаками представників головних родин та інших таксонів, визначати хребетних тварин до виду, вирізняти вікові та морфологічні стани хребетних тварин, малювати морфологічні особливості екогруп, користуватись довідковою літературою для визначення хребетних тварин; виготовляти колекції пташиних гнізд; типів пір'я; краніологічні та остеологічні колекції; вологі мікропрепарати; самостійно вести спостереження в природі, здійснювати збір первинного матеріалу; аналізувати та порівнювати матеріали власних спостережень і робити з них висновки.

Н а б у т и н а в и ч к и : проведення польових флористичних та геоботанічних досліджень, феноспостережень; збору матеріалу та його фіксації; виготовлення ботанічних колекцій; визначення рослин різних таксономічних груп, оформлення результатів.

Організації та проведення польових фауністичних та популяційних досліджень; феноспостережень; збору матеріалу та його фіксації; визначення хребетних тварин різних таксономічних груп, оформлення результатів.

НАВЧАЛЬНА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Мета навчальної психолого-педагогічної практики: закріплення студентами теоретичних знань і практичних вмінь, отриманих при вивченні психолого-педагогічних дисциплін, та розвиток їх умінь і навичок використовувати відповідні знання у процесі організації навчально-виховної роботи у майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

- поглиблювати теоретичні знання з педагогіки, психології;
- удосконалювати практичні вміння й виробляти навички планувати, організовувати, аналізувати, коригувати освітньо-виховну роботу у ЗЗСО відповідно до вікових, індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки;
- стимулювати інтерес студентів до професійно-педагогічної діяльності.

НАВЧАЛЬНА ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Мета навчальної ознайомлювальної педагогічної практики: закріплення студентами теоретичних знань і практичних вмінь, отриманих при вивченні методики навчання біології, педагогіки, та розвиток їх умінь і навичок використовувати відповідні знання у процесі організації освітньої роботи у майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

- поглиблювати теоретичні знання з методики навчання біології;
- удосконалювати практичні вміння й виробляти навички планувати, організовувати, аналізувати, коригувати освітню роботу у ЗЗСО відповідно до вікових, індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки;
- стимулювати інтерес студентів до професійно-педагогічної діяльності.

Студенти 3 курсу проходять навчальну ознайомлювальну педагогічну практику у 6 семестрі. Терміни практики визначаються робочим планом спеціальності та графіком навчального процесу. Тривалість практики: один тиждень. Студенти працюють у 6-9 класах (закріплюються за одним класом, на базі якого виконують усі завдання).

Практика навчальна має ознайомлювальний характер. Вона проходить під час вивчення методики навчання біології. Практиканти знайомляться із шкільною документацією (календарним плануванням з біології, поурочними планами-конспектами, журналом, планом виховної роботи класного керівника тощо), відвідують заняття вчителя біології, географії аналізують відвідані уроки, відвідують та аналізують виховні заходи у класі, за яким закріплені тощо.

НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВА ПРАКТИКА З ГЕОГРАФІЇ

Мета польової практики – практичне закріплення опанованого теоретичного матеріалу, що вивчався протягом курсів «Основи фізичної географії», «Вступ до економічної та соціальної географії» та ін. Ознайомлення із принципами польових географічних досліджень.

Завдання практики:

- ознайомлення студентів із природним та суспільно-географічним комплексом території;
- отримання навичок дослідження населеного пункту, окремого підприємства, виробничої і соціальної інфраструктури, транспортних комплексів, геополітичної, гео економічної ситуації, проблем території тощо;
- оволодіння методикою польових фізико-географічних та суспільно-географічних досліджень, камерального опрацювання зібраного матеріалу;
- зібрання та опрацювання фактичного матеріалу, його узагальнення, набуття навичок аналітично-конструктивного опрацювання та самостійного відображення результатів дослідження у формі письмового звіту, графічних і картографічних моделей.

Програмні компетентності спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів біології, географії, освітніх наук, і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності: Здатність працювати в команді; Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; Здатність застосувати набуті знання в практичних ситуаціях;

Спеціальні/фахові компетентності: Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах.

Програмні результати навчання: Виконувати польові та лабораторні дослідження з географії, інтерпретувати їхні результати.

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (7 СЕМЕСТР)

Мета практики – формування, поглиблення та систематизація теоретичних знань, практичних умінь і навичок, здібностей, мотивів, цінностей, стилю поведінки та діяльності, набутих під час попередньої підготовки студентів-біологів в освітньому процесі вищої школи, та необхідних для успішного виконання завдань природничої освіти й виховання учнів у майбутній професійній діяльності в умовах закладу загальної середньої та вищої освіти.

Завдання практики:

✓ закріплювати теоретичні знання з методики навчання біології, основ здоров'я, географії (безпосереднє сприймання освітнього процесу сприяє усвідомленню його сутності, участь у ньому унаочнює засвоєні теоретичні положення, доводить їх правомірність, сприяє осмисленню, систематизації набутих знань);

✓ удосконалювати практичні вміння й виробляти навички планувати, організовувати, контролювати, аналізувати, коригувати навчально-виховну роботу з біології, основ здоров'я, у 5-7 класах відповідно до вікових, індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки, потреб держави, суспільства та особистісних потреб школярів;

✓ стимулювати інтерес студентів до професійно-педагогічної діяльності.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)» за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) за період проходження виробничої педагогічної практики у ЗЗСО студенти 4 курсу мають оволодіти відповідними знаннями та вміннями.

Студент повинен знати:

✓ структуру ЗЗСО;

✓ шкільну документацію та вимоги до її ведення (навчальний план, календарний план, план-конспект уроку, журнал, план виховної роботи школи, класного керівника тощо);

✓ вимоги до кабінету біології, географії, його обладнання, особливості догляду за ним;

✓ методи діагностики та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, правила ведення журналу;

✓ особливості організаційних форм, методів, методичних прийомів, засобів навчання біології у 5-7 класах;

✓ сутність, значення та методику застосування сучасних новітніх технологій навчання, зокрема, проектного, проблемного, інтерактивного, особистісно-орієнтованого навчання, інтерактивних методів навчання тощо;

✓ особливості організації індивідуальної роботи, методи роботи із сильнішими та слабшими учнями класу;

✓ теоретичні аспекти щодо гігієни навчально-виховного процесу;

✓ методичні аспекти роботи класного керівника.

Студент повинен оволодіти:

➤ *конструктивними вміннями:*

- ✓ планувати навчальну й виховну роботу у 5-7 класах;
- ✓ відбирати й аналізувати навчальний матеріал для уроку чи інших форм освітнього процесу;
- ✓ обґрунтовано й творчо будувати структуру уроку, виховного заходу;
- ✓ планувати систему індивідуальної роботи з окремими учнями;
- **організаторськими вміннями:**
- ✓ організовувати різні форми й методи навчальної роботи у класі та у позакласній роботі;
- ✓ організовувати різні види колективної та індивідуальної діяльності учнів;
- ✓ здійснювати контроль і допомогу у виконанні завдань та доручень учнями;
- ✓ розвивати навчально-пізнавальну активність, пізнавальні інтереси, творчі здібності учнів;
- ✓ здійснювати контроль і допомогу в розумовому розвитку учнів, враховуючи їх індивідуальні потреби, інтереси, здібності;
- ✓ організовувати гурткову роботу з біології;
- ✓ здійснювати педагогічне керівництво учнівськими організаціями;
- ✓ організовувати роботу з батьками та громадськістю;
- **комунікативними вміннями:**
- ✓ налагоджувати педагогічно обґрунтовані стосунки з учнями, вчителями та батьками;
- ✓ регулювати відносини учнів у класі та між класами;
- ✓ обирати ефективні форми спілкування з учнями;
- ✓ передбачати результат педагогічної дії та взаємостосунків з учнями;
- **дослідницькими вміннями:**
- ✓ вивчати екологічну культуру учнів та класу в цілому;
- ✓ вивчати індивідуальні розумові, пізнавальні особливості учнів та класу;
- ✓ об'єктивно оцінювати свої знання, вміння та результати діяльності;
- ✓ вивчати досвід навчально-виховної роботи вчителя;
- ✓ використовувати в роботі психолого-педагогічні дослідження та передовий педагогічний досвід;
- ✓ вдосконалювати педагогічну майстерність.

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (8 СЕМЕСТР)

Мета практики – формування, поглиблення та систематизація теоретичних знань, практичних умінь і навичок, здібностей, мотивів, цінностей, стилю поведінки та діяльності, набутих під час попередньої підготовки студентів-біологів в освітньому процесі вищої школи, та необхідних для успішного виконання завдань природничої освіти й виховання учнів у майбутній професійній діяльності в умовах закладу загальної середньої та вищої освіти.

Завдання практики:

✓ закріплювати теоретичні знання з методики навчання біології, основ здоров'я, географії у 8-9 класах (безпосереднє сприймання освітнього процесу сприяє усвідомленню його сутності, участь у ньому унаочнює засвоєні теоретичні положення, доводить їх правомірність, сприяє осмисленню, систематизації набутих знань);

✓ удосконалювати практичні вміння й виробляти навички планувати, організовувати, контролювати, аналізувати, коригувати навчально-виховну роботу у 8-9 класах і відповідно до вікових, індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки, потреб держави, суспільства та особистісних потреб школярів;

✓ стимулювати інтерес студентів до професійно-педагогічної діяльності.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)» за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) за період проходження виробничої педагогічної практики у ЗЗСО студенти 4 курсу мають оволодіти відповідними знаннями та вміннями.

Студент повинен знати:

✓ структуру ЗЗСО;
 ✓ шкільну документацію та вимоги до її ведення (навчальний план, календарний план, план-конспект уроку, журнал, план виховної роботи школи, класного керівника тощо);

✓ вимоги до кабінету біології, географії, його обладнання, особливості догляду за ним;

✓ методи діагностики та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, правила ведення журналу;

✓ особливості організаційних форм, методів, методичних прийомів, засобів навчання біології у 8-9 класах;

✓ сутність, значення та методику застосування сучасних новітніх технологій навчання, зокрема, проектного, проблемного, інтерактивного, особистісно-орієнтованого навчання, інтерактивних методів навчання тощо;

✓ особливості організації індивідуальної роботи, методи роботи із сильнішими та слабшими учнями класу;

✓ теоретичні аспекти щодо гігієни навчально-виховного процесу;

✓ методичні аспекти роботи класного керівника.

Студент повинен оволодіти:

➤ конструктивними вміннями:

✓ планувати навчальну й виховну роботу у 8-9 класах;

✓ відбирати й аналізувати навчальний матеріал для уроку чи інших форм освітнього процесу у 8-9 класах;

✓ обґрунтовано й творчо будувати структуру уроку, виховного заходу у 8-9 класах;

✓ планувати систему індивідуальної роботи з окремими учнями у 8-9 класах;

➤ організаторськими вміннями:

✓ організовувати різні форми й методи навчальної роботи у класі та у позакласній роботі у 8-9 класах;

- ✓ організувати різні види колективної та індивідуальної діяльності учнів у 8-9 класах;
- ✓ здійснювати контроль і допомогу у виконанні завдань та доручень учнями;
- ✓ розвивати навчально-пізнавальну активність, пізнавальні інтереси, творчі здібності учнів;
- ✓ здійснювати контроль і допомогу в розумовому розвитку учнів, враховуючи їх індивідуальні потреби, інтереси, здібності;
- ✓ організувати гурткову роботу з біології у 8-9 класах;
- ✓ здійснювати педагогічне керівництво учнівськими організаціями;
- ✓ організувати роботу з батьками та громадськістю;
- **комунікативними вміннями:**
- ✓ налагоджувати педагогічно обґрунтовані стосунки з учнями, вчителями та батьками;
- ✓ регулювати відносини учнів у класі та між класами;
- ✓ обирати ефективні форми спілкування з учнями 8-9 класу;
- ✓ передбачати результат педагогічної дії та взаємостосунків з учнями;
- **дослідницькими вміннями:**
- ✓ вивчати екологічну культуру учнів та класу в цілому у 8-9 класах;
- ✓ вивчати індивідуальні розумові, пізнавальні особливості учнів та класу;
- ✓ об'єктивно оцінювати свої знання, вміння та результати діяльності;
- ✓ вивчати досвід навчально-виховної роботи вчителя;
- ✓ використовувати в роботі психолого-педагогічні дослідження та передовий педагогічний досвід;
- ✓ вдосконалювати педагогічну майстерність.

ОБЛІК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Поточний контроль за роботою студентів-практикантів здійснюється керівником практики, факультетським керівником практики і деканатом.

Протягом терміну практики керівник організує практичну діяльність школярів, консулює та відвідує заняття під час виробничої практики, організує їх обговорення та аналіз.

По завершенню практики студенти подають керівнику практики звітну документацію. На підставі всіх поданих документів, результатів роботи студента та захисту звіту приймається рішення комісії та керівників практики про виконання програми і виставлення оцінки.

Облік та підсумкова оцінка результатів роботи завершується на підсумковій конференції з практики. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписами керівника практики або голови комісії.